

УДК 371.13:379.85

С.І. МЕДИНСЬКА,

*старший викладач кафедри міжнародного туризму та мовної підготовки
Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЯК КОМПОНЕНТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

У статті розглядається поняття «іншомовна компетентність», її місце у портфоліо компетентностей успішної професійної діяльності менеджера індустрії туризму, очікувані результати формування даної компетентності та її роль у професійній підготовці фахівців туристичної галузі з визначенням структури та змістового наповнення курсу іноземної мови для оптимальної організації навчання з урахуванням педагогічних умов формування компетентності майбутніх фахівців у галузі туризму.

Ключові слова: іншомовна компетентність, фахівець у галузі туризму, професійна підготовка, професійно орієнтована комунікативна компетенція.

Постановка проблеми. Світові тенденції сьогодення, пов'язані з глобалізацією суспільного, економічного, політичного та освітнього простору, змінюють пріоритети при підготовці фахівців різних сфер діяльності й, в першу чергу, у сфері туризму. Зростаючий попит на туристичні подорожі та перспективи розвитку індустрії туризму викликають інтерес до туристичних послуг, а отже, й отримання відповідної вищої освіти для подальшої професійної діяльності саме в цій сфері. Глобалізація світових процесів та взаємопроникнення систем різного рівня сприяють відкритості кордонів та спрощенню візових режимів, таким чином стимулюючи розвиток туризму.

Міжнародний туризм неможливий без вільного володіння іноземною мовою, оскільки комунікація на різних рівнях професійної та побутової діяльності потребує швидкого прийняття ефективних рішень, що базуються на інформації, отриманій з різних джерел: інтернет-ресурсів, законодавчих документів, усного спілкування з клієнтом, участі у міжнародних семінарах та вебінарах тощо. За даних умов з'являється потреба в іншомовній компетентності фахівця у сфері туризму, що володіє щонайменше двома-трьома іноземними мовами, першою з яких є англійська мова як основний засіб комунікації у міжнародному світовому просторі.

Іншомовна компетентність є важливим компонентом професійної підготовки фахівця в галузі туризму, оскільки іноземна мова виконує роль інструмента для успішної комунікації різного рівня та спрямованості, що є критично важливим фактором в умовах глобалізаційних процесів. Таким чином, постає питання змісту іншомовної компетентності та спектра умов та навичок, необхідних фахівцю галузі туризму для подальшої професійної діяльності.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей стала предметом дослідження ряду науковців. Зокрема певні аспекти іншомовної підготовки майбутніх фахівців висвітлено у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як Й. Бермана, О. Бігич, Є. Верещагіна, Р. Гришковой, Р. Джонсон, Є. Пасова, Л. Поважної, Г. Рогової, С. Савіньон, О. Тарнопольського, В. Федорченко, Д. Хаймс, Д. Шейлз та ін. Особливості комунікативної компетенції та компетентності досліджували А. Алексюк, М. Барна, Н. Бібік, В. Бондар, В. Буряк, І. Виноградова,

Н. Власенко, Н. Гальскова, О. Кучеренко, О. Локшина, Т. Лучкіна, І. Мартянова, О. Овчарук, О. Пометун, О. Решетова, О. Савченко, У. Уїдоусон, Л. Черній, В. Федорченко, Л. Халяпіна, С. Царьова та ін. Проблеми професійної підготовки фахівців галузі туризму розглядалися в дослідженнях М.М. Галицької, Л.М. Заблоцької, С.П. Кожушко та ін. Лінгвістичні, психолінгвістичні та методичні проблеми формування іншомовної компетенції відображено в працях таких науковців як Л. Бахман, І. Бутницький, І. Зимня, З. Коннова, О. Кучеренко, О. Леонтьєв, І. Мегалова, Л. Шевчик та ін.

Проте здійснений аналіз наукових досліджень засвідчив, що проблема формування іншомовного професійно орієнтованого спілкування майбутніх фахівців у сфері туризму потребує більш детального вивчення та аналізу змісту іншомовної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців галузі туризму.

Метою статті є висвітлення методичних аспектів задля формування іншомовної компетентності в професійній підготовці майбутніх фахівців у сфері туризму.

Виклад основного матеріалу. Зростаючий попит на досконале знання англійської мови потребує нових більш продуктивних методів опанування англійською мовою як засобом спілкування на різних рівнях суспільного життя. Принцип пошуку інноваційних підходів та компромісів, необхідність врахування багатовекторності міжнаціональних відносин, вміння бачити перспективу й прогнозувати можливі варіанти наслідків певних дій та рішень, що є необхідними при розв'язанні проблемних ситуацій, мають бути покладені в основу при навчанні іноземної мови фахівців у сфері туризму.

Аналізуючи компоненти портфоліо компетентностей успішної професійної діяльності менеджера індустрії туризму, зокрема концептуальну, професійну, стратегічну, особистісну, комунікативну, когнітивну й результативну сфери компетентностей [5, с. 278], варто зазначити, що іншомовна компетентність є складовою не лише комунікативної сфери компетентностей, яка включає навички ефективної комунікації, ведення ділових переговорів, управління конфліктами, вміння працювати в команді та організовувати її діяльність, володіння державною та іноземними мовами, але й професійної сфери як компонент фахової вищої освіти та інструмент для професійного зростання та професійної діяльності, когнітивної сфери компетентностей як засіб самовдосконалення та самореалізації, а також результативної сфери компетентностей як напрям систематичного підвищення своєї компетентності.

На думку Н.І. Костенко, «результатом сформованості іншомовної компетентності виступає мовна особистість, що є універсальною, загальнопедагогічною категорією, яка характеризується такими якостями особистості індивіда, як розкутість, творчість, самостійність, здатність будувати взаємодію й взаєморозуміння з партнерами спілкування, включатися в сучасні світові процеси розвитку цивілізації, вдосконалення людського суспільства» [4, с. 87], що насамперед є критично важливою характеристикою фахівця галузі туризму. Проте, за результатами дослідження М.М. Галицької щодо сучасного стану формування готовності студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю «Туризм» до іншомовного спілкування, більшість студентів (70%) не усвідомлюють роль іноземної мови як важливої професійної якості майбутнього фахівця, а тому недостатньо готові спілкуватися іноземною мовою [1, с. 10], що потребує перегляду змісту навчання іноземної мови та формування іншомовної комунікативної компетентності, яка надасть можливість реальної комунікації іноземною мовою на основі відповідних педагогічних умов [3].

Англійська мова галузі туризму (English for Tourism) як мова професійного спрямування (English for Specific Purposes) включає широкий спектр компетенцій, якими має володіти фахівець, зокрема спілкування з клієнтами та досягнення домовленості з питань житла (готельний бізнес), харчування (ресторанний бізнес), подорожі (транспорт), медичного страхування та безпеки життя, фінансових та банківських операцій, відвідування визначних місць та пам'яток тощо, ведення необхідної документації, написання листів, опрацювання скарг, ведення телефонних розмов, проведення переговорів, зустрічей, презентацій, складання рекламних матеріалів та інше.

Проте вивчення англійської мови професійного спрямування повинно відбуватися на базі середнього або вище середнього рівня знання загальної іноземної мови (General English), а наявний рівень мовленнєвої компетенції після шкільного курсу англійської мови не

завжди відповідає цим вимогам. Це зумовлює необхідність поглибленого вивчення іноземної мови студентами на основі програми, яка розпочинається з курсу загальної англійської мови, що має на меті досягнення щонайменше середнього рівня мовленнєвої компетенції, та продовжується курсом англійської мови для туризму відповідного рівня та курсом ділової іноземної мови, що розглядає питання маркетингу, менеджменту, фінансів, банківської справи, загальної бізнес-діяльності, інформаційних технологій з перспективою на туризм та акцентом на отримання компетенцій, орієнтованих на сферу ділового спілкування, а також читання статей на тему сучасних інновацій та тенденцій в англомовних періодичних виданнях, наприклад *Traveller, Discover Britain, Business Spotlight* тощо.

Ці уміння є критично важливими та необхідними для сучасного студента, який цікавиться новітніми розробками та тенденціями, а також для формування професійно орієнтованої комунікативної компетенції, зокрема розуміння у режимах переглядового, ознайомлювального, вивчаючого, пошукового читання неадаптованих англомовних текстів середнього та високого рівня складності із суспільно-політичної, ділової, фахової тематики та реферування суспільно-політичної та туристичної літератури іноземною мовою, серед якої дуже часто трапляються тексти про новітні пропозиції або останні новини у сфері туристичної індустрії, пов'язані з маркетингом, менеджментом, інформаційними технологіями тощо. Такі уміння також дають можливість студентам під час навчання брати участь у міжнародних освітніх програмах обміну та стажуваннях та бути активними учасниками дискусій та дебатів на професійну тематику, які відбуваються англійською мовою.

Для створення логічного переходу від загальної іноземної мови до мови професійного спрямування у сфері туризму доцільно застосовувати навчально-методичні комплекси зарубіжних видань, що базовані на автентичних матеріалах культурологічного та географічного спрямування для розвитку професійної компетенції та занурення в специфіку галузі, починаючи з першого року навчання в університеті. Особливої уваги також заслуговує поглиблене вивчення країнознавства засобами іноземної мови з вивченням географічних, історичних та культурологічних особливостей того чи іншого регіону, країни чи міста з переглядом відеоматеріалів та подальшим моделюванням віртуальних туристичних екскурсій для конкретної категорії клієнтів для практичного засвоєння вивченої теми.

В основу курсу іноземної мови для галузі туризму мають бути покладені навчальні тексти теоретичного характеру, що висвітлюють базові поняття з теми та містять термінологію для опрацювання з подальшим блоком вправ на відпрацювання лексики та термінологічним словником-мінімумом, статті з оригінальних періодичних видань, що розглядають сучасні пропозиції з даної тематики з акцентуванням на можливих проблемах та багатовекторності цих питань з метою подальшого обговорення в групах, а також рольові ігри та кейси для стимулювання говоріння з подальшим письмовим оформленням результатів обговорення у формі творчої роботи або ділового документа.

Структурування навчального матеріалу, таким чином, надасть студентам можливість не лише ознайомитися з тематикою й фаховою термінологією іноземною мовою для використання в професійній сфері, але й з останніми новинами та здобутками з фаху, що сприятиме їх активній пошуковій та науковій діяльності та стимулюватиме їх інтерес до вивчення іноземної мови.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що створення робочих груп для вирішення проблемних питань у сфері туризму та рекреації з опорою на лексичний матеріал з даної теми після ознайомлення з існуючими тенденціями чи підходами щодо цієї проблеми є найбільш оптимальним засобом засвоєння навчального матеріалу через залучення студентів до дії та з урахуванням усіх шляхів сприйняття інформації. Такий підхід до вивчення іноземної мови підготує студентів до іншомовної комунікації, максимально наближеної до сучасних реалій, та допоможе сформувати необхідний рівень іншомовної компетентності для подальшої професійної діяльності фахівців галузі туризму.

Список використаних джерел

1. Галицька М.М. Формування у студентів вищих навчальних закладів сфери туризму готовності до іншомовного спілкування: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / М.М. Галицька. – К., 2007. – 20 с.

2. Заблоцька Л.М. Методичні аспекти формування іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців у сфері туризму / Л.М. Заблоцька // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 3. – С. 103–106.

3. Кожушко С.П. Формування компетентності майбутніх фахівців у сфері туризму до професійної взаємодії (педагогічні умови) / С.П. Кожушко // Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2015. – № 2 (10). – С. 136–140.

4. Костенко Н.І. Особливості формування іншомовної комунікативної компетентності у студентів ВНЗ нефілологічних спеціальностей / Н.І. Костенко // Мовна комунікація: наука, культура, медицина: зб. матер. наук.-практ. конф. до 55-річчя ТДМУ ім. І. Я. Горбачевського. – Тернопіль, 2012. – С. 86–89.

5. Плецан Х.В. Портфоліо компетентностей сучасного менеджера індустрії туризму: сутність, умови та фактори побудови / Х.В. Плецан // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні особливості формування і управління інноваційним потенціалом регіонального розвитку туризму та рекреації із залученням молодіжного ресурсу». – Тернопіль, 2015. – С. 277–279.

References

1. Halytska, M.M. (2007). *Formuvannia u studentiv vyschykh navchalnykh zakladiv sfery turyzmu hotovnosti do inshomovnoho spilkuvannia. Avto-ref. dys. kand. ped. nauk* [Forming the readiness for foreign language communication of the students majoring in tourism at higher educational establishments. Avto-ref. kand. ped. sci. diss.]. Kyiv, 20 p. (In Ukrainian).

2. Zablotska, L.M. (2013). *Metodychni aspekty formuvannia inshomovnoho profesiinoho spilkuvannia maibutnykh fakhivtsiv u sferi turyzmu* [Methodical aspects of forming the professional foreign language communication of would-be specialists in the sphere of tourism]. *Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholia. Psykholoho-pedahohichni nauky* [Scientific Notes of Gogol State University. Psychological and Pedagogical Sciences], no. 3, pp. 103-106 (In Ukrainian).

3. Kozhushko, S.P. (2015). *Formuvannia kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv u sferi turyzmu do profesiinoyi vzaemodii (pedahohichni umovy)* [Formation of competence of future specialists in tourism sphere in their professional interaction (pedagogical conditions)]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelii. Pedahohika i psykholohiia. Pedahohichni nauky*. [Bulletin of Dnipropetrovsk Alfred Nobel University. Pedagogy and Psychology. Pedagogical Sciences], no. 2 (10), pp. 136-140 (In Ukrainian).

4. Kostenko, N.I. (2012). *Osoblyvosti formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti u studentiv VNZ nefilolohichnykh spetsialnostei* [Peculiarities of forming the foreign language communication competence of the students majoring in non-language specialties at higher educational establishments]. *Movna komunikatsiia: nauka, kultura, medytsyna* [Language Communication: Science, Culture and Medicine]. Ternopil, pp. 86–89 (In Ukrainian).

5. Pletsan, Kh.V. (2015). *Portfolio kompetentnosti suchasnoho menedzhera industrii turyzmu: sutnist, umovy ta faktory pobudovy* [Portfolio of competences of the modern manager of the tourist industry: essence, conditions and factors of its formation]. *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii "Suchasni osoblyvosti formuvannia i upravlinnia innovatsiinym potentsialom rehionalnoho rozvytku turyzmu ta rekreatsii iz zaluchenniam molodizhnoho resursu"* [Proc. of the intern. scient.-pract. conf. "Modern peculiarities of the innovation resource creation and management for the regional tourism and recreation development with youth resource involvement"]. Ternopil, pp. 277-279 (In Ukrainian).

В статье рассматривается понятие «иноязычная компетентность», её место в портфолио компетентностей успешной профессиональной деятельности менеджера индустрии туризма, ожидаемые результаты формирования данной компетентности и её роль в профессиональной подготовке специалистов туристической отрасли с определением структуры и содержательного наполнения курса

иностранный язык для оптимальной организации обучения с учетом педагогических условий формирования компетентности будущих специалистов в сфере туризма.

Ключевые слова: иноязычная компетентность, специалист в сфере туризма, профессиональная подготовка, профессионально ориентированная коммуникативная компетенция.

The article considers the notion of foreign language competence, its position in the portfolio of competences for successful professional activities of a manager engaged in the tourist industry. It analyzes the intended learning outcomes of forming the foreign language competence and its role in the professional training of specialists in the tourist industry while defining the structure and content of the foreign language course for optimal organization of training taking into account the pedagogical conditions of forming the competence of would-be experts in the field of tourism.

Key words: foreign language competence, specialist in the sphere of tourism, professional training, professionally oriented communicative competence.

Одержано 25.10.2016.